

УДК 378.147.091.33:04

ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Ковальчук В.І.

Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра ДовженкоDOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2018-12-64-26>

У статті розглянуто проблеми формування індивідуальних стратегій навчання студентів у вищих закладах освіти. Зазначено, що сучасні технології забезпечують продуктивний зв'язок між викладачем та студентом. Освітній процес орієнтований на особистість, що дозволяє студентам організовувати навчальний процес відповідно до їх індивідуальних характеристик. Визначено роль інноваційних технологій у процесі формування індивідуальних стратегій.

Ключові слова: стратегія, індивідуальна стратегія, інноваційна технологія, педагогічна технологія.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси, що відбуваються у світі, мають великий вплив на всі сфери життєдіяльності людини. Одним із основних завдань вищої освіти – підготовка конкурентоспроможного випускника закладу вищої освіти. На сьогодні головним завданням навчального закладу є формування потреба та здатності студентами добувати знання на основі індивідуальних підходів у процесі формування їхньої професійної компетентності. Також, найважливішим аспектом сучасної освіти є мотивація до навчання. Мотиваційний компонент навчання впливає на якість засвоєння знань та розвиток умінь та навичок і тісно пов'язаний з застосуванням інноваційних технологій у процесі їх підготовки. Інноваційні технології мають великий вплив на всі сфери людського життя. Реформування освіти України має на меті підготувати творчу, всебічно розвинуту особистість та формувати в неї компетентностей для професійної діяльності [3]. Процес удосконалення раніше набутих знань, умінь і навичок зростає за умов використання індивідуального підходу на основі використання інноваційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливу роль у науковій думці посідає стратегічний розвиток. Питання пов'язані з використанням та формуванням стратегій навчання досліджувалися і широко висвітлені у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників, таких як Т. Висоцької, О. Горячук, С. Данилюк, А. Дергоусової, О. Кравченко, О. Любашенко, О. Муравйової, Я. Рудик, І. Семенишин, Ю. Слезко, В. Шуляр, Л. Ягеніч, J. Dunlosky, P. Ertmer, J. Flavell. Зокрема індивідуальні стратегії навчання знайшли відображення у роботах Л. Бондар, А. Гвоздевої, Т. Строкової, Дж. Річардс, Дж. Рубін. Теоретико-методологічні засади інформатизації та оновлення системи освіти висвітлені у працях М. Буригіна, Я. Вовк, Б. Гершунського, В. Гриценко, О. Довгялло, Т. Оболенської, С. Николаєнко. Розробці теоретичному підґрунтя педагогічних інноваційних технологій присвячено присвячено праці Н. Абашкіної, О. Адаменко, О.В. Боголюбова, Л. Буркової, І. Дичківської, О. Зубченко, А. Кудіна, О. Пехоти, О. Попової, О. Янкович та ін. Практичні та теоретичні аспекти використання інтерактивних методів та технологій навчання знайшли своє відображення в дослідженнях Н. Арістової, Ю. Смелянова, С. Крамаренка,

В. Лазарєва, П. Сердюкова. Питання впровадження інформаційних технологій в освітню сферу та в систему навчального процесу досліджують Е. Багузіна, А. Миролюбова, О. Полякова, Р. Тарасенко.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На даний момент існують значна кількість досліджень присвячених питанню застосування інноваційних педагогічних технологій навчання у професійній підготовці та розвитку стратегічної компетентності студентів, але не досить дослідженою все-таки залишається проблема формування індивідуальних стратегій навчання засобами інноваційних технологій задля підвищення рівня їхнього професійної мобільності.

Мета статті. Метою нашого дослідження розкриття процесу формування індивідуальних стратегій навчання студентів засобами інноваційних педагогічних технологій.

Виклад основного матеріалу. Залежно від структури та виокремлених елементів, термін «педагогічна технологія» має значну кількість тлумачень у науково-педагогічній літературі. У тлумачному словнику С. Ожегова «технологія» трактується як сукупність процесів в певній галузі, а також науковий опис способів виробництва [5].

Технологія (від грец. *techne* – мистецтво, майстерність, умінь і логія, від грец. *logos* – слово, вчення) – сукупність методів, здійснюваних у будь-якому процесі. Як результат, сукупність правил, відповідних їм педагогічних прийомів та здатність впливати на навчання, розвиток того, хто навчається визначають педагогічну технологію.

На думку М. Вулмана, навчальна технологія є цілеспрямованим комплексним чи індивідуальним використанням прийомів, засобів, предметів, що підвищують рівень ефективності навчального процесу. Технологія навчання містить чітко поставлену мету, оновлення навчальних програм та планів, тестування різноманітних стратегій та навчального матеріалу, оцінку педагогічної системи в цілому. На нашу думку, педагогічна технологія це не лише використання комп'ютерних та технічних засобів навчання, але й виокремлення засобів та прийомів оптимізованого освітнього процесу. На основі різних факторів, що використовуються для підвищення ефективності освіти шляхом застосування інноваційних прийомів та матеріалів і реалізується суть педагогічної технології.

На основі праці О. Головченко, педагогічна технологія визначається як система знань досягнень мети, що спрямована на реалізацію цілей навчання і безпосередню діяльність з управління процесом навчання при орієнтації на індивідуальні особливості та рівень підготовки тих, хто навчається [2].

Узагальнюючи аналіз педагогічної літератури, можна зробити висновок що в сучасній експлікації педагогічна технологія розглядається як система доцільних способів досягнення поставленої мети, організація освітнього процесу, що виокремлює раціональні способи реалізації остаточних освітніх цілей. Спираючись на розуміння педагогічної технології як сукупності цілеспрямованих дій та процедур забезпечення продуктивності навчально-виховного процесу, слід виокремити три типи технологій:

- освітня технологія як результат трансформації нового методу;
- освітня технологія як організація освітнього процесу;
- освітня технологія як засіб освітнього процесу згідно з визначеною метою.

Оскільки, в умовах інформатизації суспільства, зросла потреба у якісній освіті, розвитку та адаптації до світових умов дистанційного навчання, що в свою чергу ґрунтується на принципах мобільного навчання та безперервної освіти. Також, слід зауважити що широкого застосування набули методи індивідуального навчання: написання творчих завдань, робота над проектами, презентаціями, бесіди та ситуативні справи [4].

Впровадження інноваційних педагогічних технологій в навчальний процес має значну кількість перспектив в інтеракції викладач – студент:

- підвищення ролі взаємодії суб'єктів навчання, поступово змінюючи центр навчального процесу до студента;
- зростання рівня і динаміки засвоєння інформації відповідно до постійних змін в суспільстві;
- посилення функціонального аспекту в допомогу студентам (організація індивідуального навчального процесу);
- реалізація зворотнього зв'язку за допомогою комунікаційних технологій;
- ускладнення розробки навчальних програм на основі стрімкого технологічного розвитку.

У контексті гуманізації освіти освітні технології повинні мати особистісно орієнтований характер. У процесі навчання кожен студент проявляє свої індивідуальні здібності й усвідомлює, що йому потрібно вчити і з якою метою, тому задачею викладача є не стільки формування, скільки підтримка засвоєної інформації. Це є результатом внутрішньої мотивації, внутрішніх установок, дії внутрішніх потреб, що базується на індивідуальному сприйнятті [7].

Інноваційні педагогічні технології за змістовим критерієм та способом передачі інформації можна класифікувати на: інтерактивні технології навчання та викладання (створення комунікативного середовища в повній взаємодії студента та викладача); розвивально-інтегровані технології (реалізація ігрової і емоційної взаємодії викладача і студента через реалізацію сценарію гри, ділового спілкування); проектні технології (розробка навчального проекту та плану його ре-

алізації); інформаційно-комунікативні технології навчання та викладання (реалізація навчальних програм в системі «викладач – комп'ютер – студент»); модульно-рейтингові технології (поглиблення і систематизування знань, умінь та навичок, розвиток самостійності студентів).

Одним з найпродуктивніших інноваційних підходів, що формує творчу особистість є інтерактивне навчання. Інтерактивне навчання є ключовим компонентом розвивальної освіти, що допомагає студентам опанувати уміння та навички і забезпечує їх саморозвиток. Таке навчання має діалогічний характер та спрямований на повну взаємодію викладача та студента. За інтерактивного навчання в освітній процес залучаються всі студенти, найважливішим є той факт, що кожен з них робить індивідуальний внесок в загальний процес комунікації. Форми інтерактивного навчання дозволяють імітувати проблемні ситуації, що дозволяють наблизитись до реальної реалізації набутих знань. Як результат, індивідуальний підхід дозволяє формуватися особистості у діяльності та комунікації з іншими людьми [7]. Впровадження такого підходу досягається при індивідуалізації навчання та використання інноваційних навчальних технологій. За рахунок активізації навчальної діяльності відбувається досягнення поставленої мети та завдань.

Доброзичлива атмосфера, взаємопідтримка, взаємопорозуміння є базовими факторами прояву індивідуальності студента під час обміну знаннями та думками. Протягом інтерактивного навчання студент стає суб'єктом навчання і відчуває себе активним учасником власної самоосвіти та саморозвитку. Це забезпечує внутрішню мотивацію навчання, що сприяє його ефективності. Оригінальний підхід при реалізації інтерактивного навчання збільшує цікавість до процесу навчання.

Плюсом є те, що студенти навчаються ефективній груповій роботі на засадах їх індивідуального підходу. Методи інтерактивного навчання є елементом індивідуалізованого навчання, оскільки забезпечують усвідомленість себе як частини групи, своєї ролі та потенціалу, а також сприяють соціалізації особистості. Комунікативні ситуації, рольові ігри слугують хелперами в реалізації індивідуальних стратегій відтворення навчального матеріалу. На основі методів інтерактивного навчання кожен студент обирає індивідуальні стратегії запам'ятовування та сприйняття інформації. Інноваційні педагогічні технології формують індивідуальний стиль того, хто навчається. Так, як студент в сучасному світі повністю залежить від інновацій і більше свого часу проводить за технікою, слід наголосити на використанні інформаційних технологій в освітньому просторі [6]. Використовуючи інформаційні та комунікаційні технології студент вибудовує індивідуальну стратегію сприйняття навчального матеріалу. Контроль і якість виконання тестових, практичних або письмових завдань також реалізовується за допомогою інноваційних технологій. Однією з продуктивних інноваційних технологій також є проектна методологія. Проектна діяльність забезпечує створення моделей професійних ситуацій та сприяє знаходженню способів особистої інтеграції в сучасному суспільстві. Використання, методу проекту до-

помагає студентові знаходити порівняльну межу між індивідуальним і нормативним. Основу проєктів становить розвиток критичного мислення та пізнавальних навичок, орієнтація в інформаційному середовищі. Проєктна методологія є самостійно спланована система навчання на основі здобутих знань та вмінь. Проєктна діяльність підвищує мотиваційний елемент процесу навчання та утворює власний дослідницький досвід забезпечуючи формування професійної компетентності та відповідає нормам соціалізації.

Пріоритетність компетентнісного підходу в освіті підвищує роль інформаційно-комунікативних технологій. В свою чергу, інформаційні технології є частиною інноваційних педагогічних технологій навчання. Завдяки ним відбувається варіативність подачі навчального матеріалу: текстовий, звуковий, відео формати. Використання інформаційних технологій в навчальній діяльнос-

ті слугує джерелом інтенсифікації процесу навчання забезпечуючи формування індивідуальних стратегій з урахування індивідуальних особливостей студентів [1]. Наочність, візуалізація, аудіалізація навчального матеріалу полегшує його сприйняття та відкриває доступ до нових інформаційних джерел.

Висновки та пропозиції. Інноваційні педагогічні технології зорієнтовані на особистість майбутнього суб'єкта професійної діяльності. Вони спрямовані на розвиток професійних і ціннісних якостей, творчої активності студентів. Формування індивідуальних стратегій засобами інноваційних технологій реалізується за умови врахування мети навчально-спрямованого процесу; індивідуально-психологічних особливостей студентів, їх здатності самостійно оволодіти знаннями, навичками, уміннями та ключовими компетентностями.

Список літератури:

1. Андрущенко О. Англomовне професійне спілкування з використанням ІТ / О. Андрущенко // Відкритий урок. – 2012. – № 1. – С. 56-60.
2. Головченко Г.О. Дидактичний інформаційний простір як нова педагогічна технологія: навч. посібник / Г.О. Головченко, І.М. Стариков; Інститут педагогіки та психології професійної освіти АПН України, Коледж преси та телебачення (м. Миколаїв). – Миколаїв: Тетра, 2004. – 36 с.
3. Ковальчук В.І. Інноваційні підходи до організації навчального процесу / Василь Іванович Ковальчук. – 2-е вид. доп. і перероб. – К.: Шк. світ, 2011. – 128 с.
4. Ковальчук В.І. Впровадження інноваційних технологій навчання у процесі професійної підготовки студентів закладів вищої освіти / В.І. Ковальчук, А.В. Щербак // Молодий вчений. – 2018. – № 3. – С. 543-547.
5. Ожегов С.І. Тлумачний словник. – Режим доступу. URL: <https://slovarozhegova.ru/>.
6. Полат Е. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е. Полат. – М.: Академия, 2000. – 272 с.
7. Чобітько М.Г. Індивідуальність студента в особистісно-орієнтованому навчанні. Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. праць. – 2005. – Вип. 36. – С. 136-145.

Ковальчук В.І.

Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко

ФОРМИРОВАНИЕ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ СРЕДСТВАМИ ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ

Аннотация

В статье рассмотрены проблемы формирования индивидуальных стратегий обучения студентов в высших учебных заведениях. Отмечено, что современные технологии обеспечивают продуктивную связь между преподавателем и студентом. Образовательный процесс ориентирован на личность, что позволяет студентам организовывать учебный процесс в соответствии с их индивидуальными характеристиками. Определена роль инновационных технологий в процессе формирования индивидуальных стратегий.

Ключевые слова: стратегия, индивидуальная стратегия, инновационная стратегия, педагогическая стратегия.

Kovalchuk V.I.

Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

FORMATION OF INDIVIDUAL LEARNING STRATEGIES BY MEANS OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES

Summary

The article deals with the problems of formation of students' individual learning strategies in higher educational institutions. It is noted that modern technologies provide a productive link between a teacher and a student. Educational process becomes person-oriented, which allows students to organize the educational process according to their individual characteristics. The role of innovative technology in the process of formation of individual strategies is determined.

Keywords: strategy, individual strategy, innovative technology, pedagogical technology.